

LBRIS

We know
books

BRONISŁAW WILDSTEIN

REVOLTĂ ȘI ACCEPTARE

Eseu despre timpurile noastre

Traducere din limba polonă și note de
CONSTANTIN GEAMBAȘU

Cuprins

Introducere	7
I. Este ceva putred în Danemarca.....	37
II. Trezirea lui Gregor Samsa.....	53
III. Minunatul totalitarism nou	61
IV. Luminile eronate ale Iluminismului.....	81
V. De la Marx la Habermas sau despre critica fără spirit critic.....	93
VI. Lumea constestată	121
VII. Suspiciunea, adică încrederea în orice.....	147
VIII. În marele spital al civilizației noastre	169
IX. Nașterea liberalismului sau felul în care ideile duc la propria negare	199
X. Iluzia utopiei raționaliste	227
XI. Liberalismul sau sinuciderea libertății	243
XII. Contract și dreptate	287
XIII. Căile și fundăturile democrației.....	311
XIV. Nu există capitalism	327
XV. <i>Mimesis</i> sau creatorii ținuți din scurt	345
XVI. Experiența poloneză	371

I.

Este ceva putred în Danemarca

Ministerul de Externe ale Danemarcei cere Comitetului Drepturilor Omului al Organizației Națiunilor Unite ca în documentele acestei organizații să nu se folosească expresia „femeie însărcinată”, căci ea are un caracter care exclude „persoanele transgender”. În plus, autoritățile daneze fac apel ca ONU să încerce să nu folosească formularea „dreptul la viață”, deoarece se întâmplă ca ea să fie legată de „încălcarea drepturilor omului”.

Autoritățile unui stat „democratic” doresc să elimine din limbajul oficial deocamdată dar, evident, acesta este doar primul pas, definirea unui fenomen natural elementar care în cultura umană reprezintă factorul ei creator fundamental. Oare suntem în stare să ne-o imaginăm fără cultul maternității? Nu e chip să concepem catolicismul, așadar nici primii o mie cinci sute de ani ai creștinismului fără rolul deosebit al Maicii Domnului (în ortodoxie lucrurile nu se deosebesc prea mult în această privință). Acest cult poate fi considerat complementar în raport cu dominația masculină în alte domenii ale vieții. Scriu despre sfera noastră de civilizație, dar cultul matern și afirmarea rolului mamei este un fenomen universal în cultura omului. Este o dovadă a naturii umane care, ce-i drept, se manifestă ușor diferit în diferite civilizații, dar desemnează identitatea și unitatea speciei *homo sapiens*. Pretutindeni rolul deosebit al mamei, până la un anumit punct, echilibrează supremația masculină în celelalte domenii.

S-ar părea că nu există o modalitate de a găsi o expresie mai firească decât „femeie însărcinată”. Se constată însă că ea „exclue” un anumit tip de om, extrem de rar. Ce anume înseamnă însă această excludere? Înseamnă denumirea realității. Femeile rămân gravide; e drept, invențiile tehnologice poate vor face posibilă, dacă n-au făcut-o deja, purtarea sarcinii de către bărbat, dar asta este altceva. De altfel, ce rost au asemenea experimente? Sarcina și maternitatea sunt rolul și menirea principală a femeii.

Obsesia egalității tratate ca identitate, în afară de a reduce totul la cheștiunea dominației și la încercarea de a o elimina din realitatea umană, are și o altă dimensiune mai profundă. Este dorința de a remodela natura, de a se opune oricăror limite ale ei, pentru a introduce în locul lor o ordine arbitrară a unor vizionari ideologici.

Lumea trebuie să se supună oamenilor în mod absolut, iar ei ar trebui să asume rolul de demiurgi. Așa a descris această atitudine Chantal Delsol.

Într-o carte publicată de curând, *Ura împotriva lumii. Totalitarismele și posmodernitatea*, ea formulează opoziția dintre demiurg și grădinar, în care se concentrează conflictul esențial al lumii contemporane. Omului care aspiră la rolul de demiurg i se pare că este în stare să creeze singur din nou lumea, printr-un act *creatio ex nihilo*. Realitatea, așadar și cultura umană, laolaltă cu toate tensiunile, conflictele și imperfecțiunile sale, i se pare ceva absolut inacceptabil, de aici ura din titlu față de lume și de fenomenele ei naturale. În opoziție cu demiurgul este grădinarul, conștient de limitarea posibilităților sale și de așezarea propriei existențe într-o serie istorică, generată de condiționări naturale și de cultura umană. Funcția lui este, așa cum arată etimologia cuvântului, de a cultiva grădina omenească, de-a lungul generațiilor. Această atitudine declanșează ostilitatea antagonistului cu predispoziții demiurgice. Acesta din urmă tinde la acumularea întregii puteri pentru a crea o lume complet nouă, tinzând în felul acesta în direcția totalitarismului. Conflictul acestor predispoziții Delsol îl numește „lupta dintre Înradăcinare și Emancipare”.

Lovitura îndreptată împotriva celor mai elementare categorii ale naturii umane: sexualitatea și rolurile diferite ale părinților, ce decurg din ea, constituie o încercare de transformare a lumii. Conduc de *hybris*, omul crede că este capabil să construiască o nouă realitate splendidă, pe principii necunoscute până acum. Cu adevărat singurul lucru pe care reușește să îl facă este de a distruge ordinea existentă, lucru pe care l-am trăit în secolul al XX-lea. Din coșmarul de atunci nu reușim încă să ne ridicăm.

Intervenția MAE danez, despre care am pomenit, este motivată de apărarea „persoanelor transgender”. Cu siguranță există un mic procent al acestui tip de manifestare. În natură apar întotdeauna abateri de la normă, adică patologii. Proiectul ideologic reprezentat de poziția guvernului danez urmărește să conducă la eliminarea oricăror abateri. Așa cum mai înainte acestea erau reprimare, noua doctrină contestă normalitatea. Întreaga experiență umană trebuie să fie anulată, la fel întreaga cultură existentă. În numele unei utopii trebuie să fie distruse toate soluțiile marcate de imperfecțiune, așadar, pur și simplu, toate formele ordinii umane.

Thomas More, primul care a născocit și a folosit ca titlu al operei sale expresia *Utopie* a dat numele dorului omului după o realitate perfectă. Utopia înseamnă atât locul bun, cât și cel care nu există., cuprinzând în mod conștient în acest nume două semnificații

Modernitatea înseamnă goana după această fantasmă. Consecințele catastrofale ale acestei goane nu-i învață nimic pe căutătorii de raiuri pământești.

Lumea ideală nu este accesibilă omului în existența sa pământească. Încercând să o creeze, el își depășește măsura și pretinde statutul demiurgului. Acest lucru nu este posibil și din dorința de a extirpa orice rău, reușim doar să distrugem ceea ce am reușit să construim în istorie, cu alte cuvinte, cultura noastră, așa imperfectă cum e. Dorul după utopie ne face să ne ridicăm împotriva a ceea ce există în sensul cel mai profund al cuvântului, să ne revoltăm împotriva principiului existenței umane, așadar, să alegem inexistența. Nu trebuie să uităm că utopia nu este o încercare de îndreptare a realității umane, o reformare, ci un apel la instituirea unei lumi alternative, necunoscute nouă, fiindcă o asemenea lume ar fi ordinea perfectă din care urmează să fie eliminat definitiv răul sau imperfecțiunea. Pentru a crea această stare de lucruri străină nouă, constructorii ei trebuie să alcătuiască de la început un proiect uman și în acest scop au nevoie de putere deplină. Totalitarismul este înscris în utopie.

Trăim într-o realitate în care aceste intuiții simple și evidente au fost contestate. Acest lucru se referă la gândirea utopică, ce a fost înnobilită, devenind orientarea dominantă în lumea noastră. De asemenea, ea se răsfrânge și asupra abordării problemei marginalității. De la un timp, în cultura occidentală problemele de graniță sunt deosebit de expuse, obiectul principal de interes devenind fenomenele bizare și ieșite din comun. Inițial acest lucru a vizat literatura și arta, cu timpul această abordare a început să se extindă asupra întregului ansamblu de probleme sociale. A fost înlăturată vechea maximă americană, potrivit căreia problemele dificile creează un leg proaste. Ideologia dominantă astăzi și, în general, concepția care o nutrește, se concentrează asupra fenomenelor extreme. Una din cauze este reprezentarea utopică, ideea că am fi în stare să eliminăm toate nedreptățile, să înlăturăm toate relele, adică să eliminăm necazurile și nedreptatea din lumea umană. Acest maximalism etic, la prima vedere, atât de simpatic pentru mintea contemporanilor, trebuie să ducă la contestarea lumii existente. Indicarea oricărei nereguli, potrivit acestei gândiri, privează de validitate întreaga ordine.

Această atitudine a fost analizată de către Fiodor Dostoievski, în mod pătrunzător, în figura lui Ivan Karamazov. Tânărul maximalist etic refuză lumii dreptul la existență dacă prețul este suferința unui singur copil. „Îi înapoiază lui Dumnezeu biletul”. În pofida aparențelor, aceasta nu este o problemă superficial tratată de autorul *Fraților Karamazov*. Ea este legată de întrebarea cu privire la teodicee,

la justificarea răului din lume. Nici la Dostoievski nu există răspunsuri ușoare, iar nefericirea copilului, care nu o merită în niciun fel, căruia suferința îi este amplificată de faptul că el nu înțelege nedreptatea pe care o trăiește, este cu adevărat zguduitoare. Doar că experiența secolului al XX-lea care ne-a arătat cum utopiștii, în numele eliminării răului, îl multiplică la dimensiuni inimaginabile, ar trebui să ne imunizeze la abordările de acest tip. Nu s-a întâmplat însă nimic de acest fel. Încercarea de discreditare a instituțiilor prin prezentarea patologiei marginale din lumea occidentală constituie astăzi o normă. Așa se întâmplă și cu cea mai importantă instituție, adică familia. Lupta cu forma tradițională a acesteia, singura pe care o cunoaștem, este unul dintre motoarele ideologiei contemporane. Acțiunea guvernului danez este una dintre manifestările ei. Este lupta împotriva culturii care crește din natură. Ideologia emancipării, dominantă astăzi, dorește să construiască o cultură împotriva naturii, căci consideră că omul, asemănător lui Dumnezeu, este în stare să o creeze din nou. Toate formele de existență naturale ale omului trebuie să-i fie ostile, căci sunt infestate de inegalitate și de violență. Ele trebuie să fie eliminate pentru a chema la viață o lume nouă, minunată.

*

Obsesia ideologiei moderne, care domină astăzi în lumea occidentală, este lupta împotriva „excluziunii”. La ea se raportează memorandumul susmenționat al guvernului danez. Combaterea oricărei forme de excluziune posibile și imposibile constituie preocuparea principală a centrelor formatoare de opinie, având drept consecință legi care să elimine acest rău din realitatea socială, mai întâi prin înlăturarea lui din vorbire. Tocmai un asemenea demers preconizează Ministerul Afacerilor Externe din Danemarca. Este metoda veche de când lumea a tabuizării. Lucrurile primejdioase sunt eliminate din limbaj și înlocuite cu perifraxe. Ar părea naivă credința că obiectele nenumite încetează să mai existe, dar acest lucru s-a înrădăcinat în practica omenească. E drept, prin trecerea sub tăcere nu reușim să ajungem la anihilarea fenomenului, dar pentru o anumită perioadă îl vom înlătura din conștiință. Acest lucru duce la diferite complexe negative și, probabil, ar fi una dintre puținele sfere în care ar avea sens un anumit gen de psihanaliză. În acest caz s-ar raporta la domeniul social și ar trebui să fie înțeleasă în cu totul alt mod decât o înțelegeau creatorii ei.

Ingenieria descrisă în domeniul limbajului trebuie să fie executată prin lege. Căci legea, potrivit noii ideologii, trebuie să devină instrumentul de formare a noii realități.

Putem accepta că lupta împotriva excluderii înțelese ca discriminare a anumitor grupuri sociale sau indivizi constituie ceva pozitiv în toate privințele. Când începem însă să extindem campania, mergând spre egalizarea tuturor drepturilor și atributelor, alunecăm pe panta absurdului. Putem să ne închipuim umanitatea fără departajări, dintre care cea mai elementară este diferențierea sexuală? Aceste deosebiri pot decurge din biologie, dar există și diferențieri care constituie forme pur culturale, elaborate într-un proces îndelungat.

Se poate începe cu gândirea umană care, fără abstracție, adică fără excluderea anumitor fenomene și atribute din fluxul senzațiilor, ar fi imposibilă. Extragem anumite lucruri dintr-un infinit de lucruri, așadar le excludem. Din acest demers elementar, care face posibilă numirea și înțelegerea, decurge și modalitatea de ordonare a vieții umane.

Aristotel a enunțat ceea ce este evident pentru oricine întreprinde o reflecție antropologică elementară: singur poate fi zeul sau animalul. Devenim oameni datorită culturii și limbajului, care îi este fundamentul, datorită educației în colectivitate, datorită reflexelor civilizaționale care ne înlocuiesc instinctele. De la naștere ne însușim comportamente care ne permit să reacționăm adecvat la situațiile sociale în care ne aflăm. Dar tradițiile au întotdeauna un caracter particular. Existența, dincolo de orice comunitate, exclusiv într-o mulțime anonimă, determinată de apartenența noastră ca specie, ne-ar condamna la singurătate și nu ar fi posibilă în mod real. Trebuie să acceptăm existența naturii umane, chiar și faptul că este atât de puternică, încât ne permite să ne depășim condiționările de timp și spațiu, așadar face posibilă, printr-un efort corespunzător, înțelegerea oamenilor din alte culturi în diferite stadii de evoluție. Totuși istoria umanității se compune din diferite de civilizații (în spiritul tradiției poloneze, tratez noțiunile de cultură și de civilizație ca sinonime), iar oamenii trebuie să trăiască în comunități, începând cu familia și încheind cu națiunea. Ei nu pot funcționa în aceleași relații cu toți ceilalți și nici nu sunt în stare să le dăruiască tuturor sentimente la fel de puternice. De cei apropiați sunt mai legați. Comunitatea cea mai amplă cu care omul se poate identifica în prezent este națiunea. Aceasta nu înseamnă că el trebuie să fie indiferent față de ceilalți. Totuși națiunea, definită ca fiind o comunitate de destin, reprezintă pentru el ceva ieșit din comun, iar legătura lui cu ea trebuie să fie deosebită. Înțelegem, ba chiar simțim că existența noastră este dependentă de situația comunității naționale, așadar și de istoria ei.

Toate aceste comunități trebuie să fie construite pe excludere. Un anumit grup poate exista doar atunci când este contrapus celor

care nu îi aparțin. Observăm asta ca model în teoria mulțimilor. În lumea umană acest lucru se referă la orice comunitate, începând cu familia, până la națiune. Ca întotdeauna, în realitatea omului problemele se complică în situații extreme și în privința limitelor care, de multe ori, sunt greu de trasat. Aceste dileme inevitabile nu ar trebui să facă imposibilă perceperea diferențierilor și a departajărilor. Ar fi astfel dacă ne-am concentra exclusiv asupra dificultăților de trasare a lor. Nu am fi în stare să delimităm niciun fel de identitate.

*

Ideologia modernă a emancipării este întemeiată pe fetișul egalității văzute ca uniformitate și reduce existența umană la chestiunile puterii, înțelese unidimensional. Respinge abordarea tradițională care nuanțează aceste lucruri, le diferențiază și arată că relațiile interumane nu se limitează la un loc pe o scară simplă și formalizată a subordonării. Pentru feministe contemporane, rolul de mamă este doar unul din mai multe, privit de fapt cu aversiune, căci limitează femeii posibilitățile activității profesionale și ale rivalizării cu bărbatul. Maternitatea, potrivit aceste doctrine, ar fi în transformarea într-un obiect, închiderea în casă a persoanei de sex feminin și dependența ei de bărbat. Majoritatea feministelor se exprimă cu dispreț despre femeile care se realizează în acest fel. Acest lucru poate fi considerat un fel de resentiment, de ură față de propriul sex. Femeile care nu sunt în stare să facă față condiției proprii o neagă și creează un proiect opus al „autorealizării”. Și deoarece condiția transcendentală a percepției noastre este structura binară, în care una dintre manifestări este opoziția masculin-feminin, aceste femei aleg modelul masculin de a funcționa. Feministele îl acceptă ca singurul model admisibil și în această zonă, ele încearcă să concureze cu bărbații. Ele nici nu pot să conceapă că pot fi căutate alte modalități de existență, dincolo de simpla rivalitate socială. Ordinea umană este construită după părerea lor pe o ierarhie univocă, iar punctele sunt acordate în funcție de atingerea unei trepte superioare în cadrul ei. În acest fel, feministe neagă întreg fenomenul superb al feminității și o mare parte din experiența speciei umane. Într-adevăr, la fel ca tot ce e valoros, rolul feminin trebuie să fie legat de renunțare; duce la înfruntarea unor amenințări fundamentale și la asumarea unui risc esențial, existențial, care, în pofida plăsmuirilor din secolul al XX-lea, nu constă în alegerea în întregime a destinului nostru, căci o asemenea abordare nu este posibilă pentru om nici măcar în imaginație, ci în încercarea de a ne înfrunța soarta care ne este dată într-o formă elementară. Ne naștem într-un anumit loc și timp și acest lucru nu este absurd, ci o marcă esențială a existenței umane, ca

și sexul care, într-o mare măsură, conferă forma existenței noastre, fiind o componentă a destinului, determinând condițiile existenței noastre într-o măsură chiar mai mare decât apartenența istorică și culturală. Putem încerca să fugim de acest lucru, dar printr-un asemenea gest nu vom obține libertatea, ci doar statutul de refugiat, o mai mare dependență într-o existență lipsită de formă, la care ne autocondamnăm. Contestând ordinea pe care o cunoaștem, ne cufundăm în stihia haosului a cărui manifestare este rolul exilatului. Acest rol ne expune și mai mult la presiunea anturajului decât cea de care am dorit să fugim. Lumea în care suntem înrădăcinați ne deschide posibilități de participare și creație, dar zona în care ne adăpostim ca refugiați este guvernată de legi proprii, iar posibilitatea noastră de a participa la ea este limitată în mod radical.

*

Lumea contemporană tinde spre simplificare. Aceasta este consecința raționalismului înțeles univoc, matematic, care vrea nu doar să explice totul, ci să permită omului să se folosească de lume fără probleme. Realitatea înconjurătoare trebuie să ne fie subordonată și gestionată ca o întreprindere în care funcționează o unică logică de organizare, orientată spre productivitate, în timp ce poziția omului este determinată de poziția pe care o ocupă în sistemul de subordonare rezultat din această logică. Ne vine tot mai greu să înțelegem realitatea în care existau în același timp mai multe ordini, iar ordinea spirituală nu era identificată cu cea politică. Un sistem astfel structurat provoca, firește, tensiuni și conflicte, dar sistemul subordonării unitare doar le ascunde, limitându-ne insuportabil libertatea și creativitatea. De altfel, și astăzi acționează multe structuri ale dominației, dar ele au fost private de justificarea metafizică, așadar au fost lipsite într-o oarecare măsură de legitimitate.

Oare maternitatea înțeleasă tradițional subordonează femeia bărbatului? Într-un fel da, dat fiind că soarta unei mame singure nu este de invidiat, iar creșterea unui copil sau a mai multor copii fără ajutorul soțului creează dificultăți uriașe. Dezvoltarea unui copil într-o familie lipsită de tată sau de mamă întâmpină atât de numeroase obstacole, încât ne putem întreba dacă este posibilă pe deplin. Experimentul social nedorit din Statele Unite al unui mare grup de mame de culoare, care și-au crescut copiii doar cu ajutorul rudelor feminine, a confirmat doar ceea ce ar trebui să înțelegem pe baza observației simple, a trăirilor și intuiției elementare. Copiilor lipsiți de părinți le vine mult mai greu să-și regăsească locul social, așadar și identitatea. Amintesc acest lucru și pentru faptul că acțiunea guvernului danez are caracterul unui atac ideologic asupra familiei,

fiind o nouă etapă de slăbire a căsniciei. Victima acestei decăderi devin copiii, dar în pofida întregii retorici în numele libertății, ea își lasă amprenta negativă și asupra adulților divorțați, mai ales asupra femeilor.

Necesitatea familiei înseamnă plenitudinea ei sub dublul aspect masculin-feminin. Fetițele au nevoie de modele pe care le învață de la mamă, iar băieții, de modele pe care le oferă tatăl. Exemplul american de care am amintit a arătat cât de necesară este pentru un tânăr legătura cu tatăl său și învățarea rolului acestuia. Băieții educați de femei căutau cu disperare alte persoane care ar fi putut fi pentru ei exemple de imitat. Găseau asemenea exemple în bande în cadrul cărora autoritatea era construită prin forță și violență. Nevoia de a construi un model masculin pentru băieți a apărut în inițiativa cetățenească americană „Big brother”. Ea datează de la începutul secolului al XX-lea, așadar, nu și-a luat denumirea de la antiutopia lui Orwell, mai târziu cu o jumătate de secol. Nu știu cât de vie mai este astăzi, dar, când m-am interesat de ea spre sfârșitul secolului trecut, în Statele Unite era încă o acțiune dinamică. A fost lansată de voluntarii care luau legătura cu mamele singure pentru a se întâlni sistematic cu fiii acestora și a le prezenta ca „frați mai mari” modul bărbătesc de a fi.

Adeptii ideologiei dominante astăzi se indignază în fața reconstituirii acestui model conservator. Ei doresc ca omul să se emancipeze de el. Doar că oamenii pe care îi cunoaștem, eliberați de el, se chinuiesc, ceea ce arată cât de necesar era pentru ei. Practica adeptilor noii ideologii reamintește de predecesorii lor care au construit cu forța o societate „fără clase”, nu doar fără a se îngriji de oamenii în general, ci de-a dreptul disprețuindu-i. Ei erau considerați entități alienate și deformate de „condițiile de producție dezumanizate”, entități pe care le va înlocui „omul nou”, punându-și în valoare „esența speciei”. Omul vechi, așadar cel care exista, urma să-i cedeze locul. Ajutorul în eliminarea lui era o întreprindere demnă de laudă, pe care și-au asumat-o cu plăcere revoluționarii. Ei considerau, la fel cum consideră astăzi adeptii ideologiei emancipării, că ei au reușit deja să-și depășească limitele. Vechii și actualii revoluționari cred că ei constituie o avangardă predestinată să conducă colectivitatea și să o transforme în concordanță cu principiile lor, deduse din singura ideologie justă. Suferințele care însoțesc crearea omului nou reamintesc durerile facerii, așadar sunt acceptate de elită cu satisfacție, mai ales că nu elita le va simți. În sistemele totalitare această abordare sare în ochi. Astăzi, în lumea dominării ideologiei emancipative, ea este ascunsă, dar nu este mai puțin evidentă, manifestându-se îndeosebi față de familie.

În familie copilul ar trebui să descopere rolurile diferite pe care le îndeplinesc femeile și bărbații. Această diferențiere care prin natura lucrurilor trebuie să capete uneori caracter de confruntare, este atenuată de legătura emoțională și de sentimentul celei mai puternice comunități, al familiei. Acest lucru duce la înțelegerea complementarității ambelor sexe. Bărbatul care își dorește în mod firesc să aibă copii este dependent în această privință (și nu numai) de femeie. La fel cum doar împreună cu ea poate construi și păstra o familie. Această interdependență reciprocă este necesară dezvoltării omului încă de la începuturile sale. Fenomenele descrise suferă perturbare, chiar negare, în cazul familiilor patologice. Aceasta este însă ceva marginal, ce se întâmplă în fiecare domeniu de viață. Cazurile extreme, atipice nu ar trebui să excludă norma și să dicteze rezolvări sociale.

Limita pe care ne-o impune sexul este doar una dintre manifestările ființei noastre incomplete, care ne face să fim dependenți de ceilalți. În această privință este liber doar Dumnezeu. Reprezentarea autosuficienței individului uman este manifestarea vanității, a celui mai mare păcat al omului, care îi infirmă statutul și îl împinge spre nimicnicie. Pe acest *hybris* a fost construită ideologia stângii liberale a emancipării, dominante astăzi în Occident.

Toate experiențele accesibile și intuițiile elementare confirmă evidența fiziologică a diferenței între sexe, conturată încă în faza de început a formării fătului. Ar fi un eveniment de neînțeles dacă această diferențiere fiziologică nu s-ar răsfrânge în mod profund asupra psihicului uman. Este amuzant faptul că cei care se proclamă „materialiști” contestă cele mai elementare date materiale care ne sunt accesibile. Aceasta nu se referă exclusiv la sex, dar în acest domeniu este deosebit de semnificativ. Feministele, deși se declară materialiste fervente, nu pot înțelege că deosebirile biologice duc la deosebiri de natură psihică și, ca urmare, la roluri sociale diferite.

De două sute de ani, cei care se declară materialiști nu trag concluzii din premisa lor fundamentală. Proiectele utopice, întreprinse de generațiile lor succesive, de la primii socialiști până la adepții ideologiei dominante în prezent, nu țin seama de starea lumii materiale. Nu e de mirare că se încurcă în tot felul de paradoxuri a căror întruchipare perfectă a fost Marx. Adepții determinismului radical, ai „legilor de fier ale istoriei”, au proiectat lumi neavând legătură cu nicio realitate accesibilă nouă. Iar feminismul înseamnă transmutarea luptei de clasă asupra relațiilor dintre sexe. Viziunea exploatarei capitaliste este înlocuită de dominația patriarhală, de

altfel în multe orientări ale feminismului aceste interpretări se întrepătrund.

A închide ochii în fața realității materiale din partea așa-zisilor materialişti arată că o asemenea identificare are caracter ideologic și, ca de obicei în asemenea cazuri, nu este decât o alegere prin negare. Materialiștii se definesc ca atare, întrucât refuză existența altei realități decât cea fizică. Dar, cum se vede, nu sunt în stare să asume consecințele acestei alegeri. Pentru ei importantă este respingerea lui Dumnezeu și a tuturor fenomenelor care trec dincolo de existența efemeră umană. Ei sunt mânâți de furia negației, a distrugerii a ceea ce nu sunt în stare să înțeleagă, și de resentimentul din care rezultă o asemenea atitudine.

Materialismul este o ideologie care își creează propria metafizică prin intermediul căreia realitatea este redusă exclusiv la dimensiunea ei fizică. Ea a fost contestată de gânditori științifici mai serioși care au arătat cât de confuze sunt categoriile ei elementare, cât de arbitrarie îi sunt premisele și la ce paradoxuri pot conduce.

*

Pot fi descrise la infinit diferențele dintre elementul masculin și feminin. Aceste diferențe au stat la baza culturii umane. Ca de obicei, ele s-au manifestat în mod variat la diferiți reprezentanți ai speciei umane. Întotdeauna au existat femeii „virile” și bărbați efeminați. Această opoziție a căpătat forme diferite în variate culturi, fără însă a nivela polaritatea determinată de apartenența la un sex sau altul. Până astăzi. Ideologia materialistă, dominantă în prezent, se opune în mod esențial materiei și încearcă să o conteste. Sexul ar fi, chipurile, un „continuum”.

Această formulare care devine axioma noii ideologii a servit, printre altele, ca argument pentru darea afară de la firma Google din Silicon Valley un inginer care a contestat această nouă dogmă, precum și „folosirea pronumelor nebinare”. Manifestând asemenea concepții retrograde, el nu mai putea lucra în întreprinderi progresiste.

Cazul amintit nu este izolat. Destul de zgometos a fost cazul lui James Damore, un tânăr de douăzeci și opt de ani angajat la aceeași firmă Google, într-o înaltă funcție de programator. El a fost concediat pentru publicarea pe rețeaua internă a firmei a unui mesaj despre cenzura ideologică dominantă acolo. Ca exemplu dădea politica gender. A scris că, „în medie”, bărbații și femeile au alte trăsături psihologice prin care se poate explica de ce mai puține femeii lucrează în inginerie, posturile principale de la Google fiind ocupate mai degrabă de către bărbați. A observat că, de regulă, femeile sunt mai preocupate de „oameni decât de obiecte” și manifestă „o mai mare